

ecodat

Landschap & Ecologie

Aanvullend ecologisch onderzoek

*Project Van 't Hoffstraat
te Etten-Leur*

In het kader van de wet Natuurbescherming

Tekst, foto's en samenstelling	E.W.A. Michels
In opdracht van	Alwel
Naam opdrachtgever	Dhr. M. Kortsmid
Rapportnummer	2018_130114-05_01
Status rapport	Definitief
Datum oplevering rapport	26-09-2018
Aantal pagina's	14
Wijze van citeren	Michels, E.W.A., 2018, Alwel, project Van 't Hoffstraat, Etten-Leur. Aanvullend onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming. Rapport 2018_130114-05-01, Ecodat BV ecologisch adviesbureau, Etten-Leur

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.2	Doelstelling.....	3
2	Projectgebied en omgeving.....	4
3	Wettelijk kader	5
4.	Kaders en uitgangspunten.....	7
4.1	Het studiegebied	7
4.2	Onderzoeksmethodiek	7
4.3	Soorten	8
4.3.1	Vleermuizen.....	8
4.3.2	Huismus	8
4.3.3	Gierzwaluw	8
4.4	Volledigheid van het onderzoek.....	9
5	Resultaten.....	10
5.1	Vleermuizen.....	10
5.2	Huismussen	11
5.3	Gierzwaluwen.....	11
6	Effecten	12
6.1	Vleermuizen.....	12
6.2	Huismussen	12
6.3	Gierzwaluwen.....	12
7	Conclusie	13
8.	Gegevensbronnen	14

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Woonstichting Alwel (hierna initiatiefnemers) is voornemens om in het projectgebied Van 't Hoffstraat, gemeente Etten-Leur, de woningen dan wel te renoveren (met als doel het energielabel van de woningen op te waarderen door deze te isoleren en te voorzien van energiebesparende maatregelen), dan wel te slopen en ter plaatse nieuwbouw te realiseren.

Volgens nationale en internationale regelgeving is het verplicht om, voordat een ingreep plaatsvindt, onderzoek te doen naar het eventueel voorkomen van beschermde flora en fauna.

In november 2017 heeft Ecodat BV een quickscan-rapportage opgeleverd met haar bevindingen. Onderhavige rapportage is een voortzetting van dit onderzoek en moet dan ook als zodanig gelezen worden. (Michels, E.W.A., 2017, Quickscan Woonstichting, project Van 't Hoffstraat, Etten-Leur. In het kader van de Wet natuurbescherming. Rapport 130114-02-01, Ecodat BV ecologisch adviesbureau, Etten-Leur).

1.2 Doelstelling

Met behulp van dit onderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

- Welke soorten beschermde flora en fauna komen er voor in het projectgebied?
- Welke soorten vleermuizen komen voor in het projectgebied?
- Welke functies heeft het projectgebied voor de aanwezige beschermde soorten?
- Leidt de ingreep (mogelijk) tot overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wet Natuurbescherming?

Bij aanwezigheid van beschermde soorten wordt ingeschat wat mogelijk nadelige effecten zijn bij uitvoering van de plannen en hoe deze voorkomen of verkleind kunnen worden. Bij de beoordeling worden ook eventuele wettelijke verplichtingen meegenomen. Kan volstaan worden met het vermijden/beperken van negatieve effecten of is een ontheffing op de Wet natuurbescherming nodig? De aanpak van het beperken van negatieve effecten en/of de mitigatieopgave wordt ook in onderhavig rapport besproken.

2 Projectgebied en omgeving

Het projectgebied omvat drie deelgebieden in wijk Van 't Hoffstraat te Etten-Leur (deelgebieden zijn rood en groen omkaderd):

Figuur 1: projectgebied

Het projectgebied ligt midden in het stedelijk gebied. Er zijn veel groenvoorzieningen, openbaar dan wel tuinen, aanwezig.

3 Wettelijk kader

De Wet Natuurbescherming bevat de voormalige wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. De Wet Natuurbescherming beschermt in beginsel soorten.

Activiteiten waarbij schade gedaan wordt aan beschermde dieren of planten zijn verboden. Tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het “nee, tenzij”-principe). Het is dan ook altijd zaak dat, waar mogelijk, activiteiten zonder schade aan beschermde dieren en planten uitgevoerd wordt.

De wet erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende diersoorten. In de wet is dan ook een zorgplicht opgenomen: iedereen moet 'voldoende zorg' in acht nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving (dus niet alleen de beschermde).

Via de Wet natuurbescherming (Wnb) is de bescherming van diverse planten en dieren in Nederland vastgelegd. Naast de algemeen geldende zorgplicht voor alle in het wild levende planten en dieren (artikel 1.11 van de Wnb), geldt voor een aantal soorten een aanvullend beschermingsregime. Deze aanvullend beschermde soorten zijn onderverdeeld in drie groepen, namelijk:

- vogels (artikel 3.1, alle soorten uit de Europese Vogelrichtlijn);
- overige strikt beschermde soorten, waaronder soorten uit de Europese Habitatrichtlijn (artikel 3.5, dit betreffen o.a. vleermuizen);
- nationaal beschermde soorten, waaronder soorten uit de Rode Lijst (artikel 3.10).

Het is volgens de Wet natuurbescherming niet toegestaan om (het leefgebied van) beschermde soorten aan te tasten. Dit is vastgelegd middels verbodsbepalingen: activiteiten die schadelijk zijn voor beschermde diersoorten en plantensoorten zijn verboden.

Vrijstelling binnen provincie Noord-Brabant

Provincies hebben de bevoegdheid om middels een provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor nationaal beschermde soorten in het kader van bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke ontwikkeling. In het geval van de provincie Noord-Brabant worden de volgende nationaal beschermde soorten vrijgesteld: bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker, middelste groene kikker, aardmuis, bosmuis, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos en woelrat. Deze soorten worden daarom in voorliggende rapportage buiten beschouwing gelaten. *Niet cursief*

Voorzorgsmaatregelen

Een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming is veelal te voorkomen door (voorafgaand aan de werkzaamheden) voorzorgsmaatregelen te treffen. Deze voorzorgsmaatregelen zijn gericht op het behoud van de functionaliteit van de groeiplaats van flora en de voortplanting- en/of vaste rust- en verblijfplaats van fauna. Daarnaast voorkomen de voorzorgsmaatregelen dat er negatieve gevolgen optreden van een activiteit op individuen (o.a. doding en verwonding).

Ontheffingsplicht

Een ontheffingsplicht (artikel 3.3, 3.8 en 3.10 uit de Wnb) is van toepassing als een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming niet kan worden voorkomen door het nemen van voorzorgsmaatregelen. Het is mogelijk om met een goed onderbouwd projectplan een ontheffing aan te vragen bij de desbetreffende provincie (Noord-Brabant). De provincie toetst de aanvraag vervolgens aan drie criteria:

- Dient het planvoornemen in één van de in de wet genoemde belangen (bv. in het belang van de instandhouding van natuurlijke habitats)?
- Is er een 'andere bevredigende oplossing' mogelijk?
- Doet de ontheffing afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort?

Gebiedsbescherming

Via de Wet natuurbescherming is tevens de bescherming van gebieden vastgelegd (voormalige Natuurbeschermingswet 1998). De gebiedsbescherming houdt samengevat in dat een ingreep in of nabij Natura 2000-gebieden geen dusdanig negatief effect op de kwalificerende habitats en/of soorten mag hebben, dat deze zich op de lange termijn niet kunnen handhaven. Voor projecten die een (significant) negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen van het betreffende Natura 2000-gebied is een vergunningaanvraag noodzakelijk. Naast de bescherming van Natura 2000-gebieden via de Wet natuurbescherming kunnen gebieden via de ruimtelijke kaders beschermd worden middels het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen was dit de EHS).

4. Kaders en uitgangspunten

4.1 Het studiegebied

Het plangebied is aan alle zijden begrensd door andere bebouwing.

4.2 Onderzoeksmethodiek

Onderstaande tabel geeft een compleet overzicht van de uitgevoerde veldbezoeken.

Datum	tijdstip	type onderzoek	weersomstandigheden
04-04-18	ochtend	huimus	10 °C, half bewolkt, droog, 3,4 m/s
27-04-18	ochtend	huimus	10 °C, bewolkt, droog, 2,0 m/s
18-05-16	ochtend	vleermuizen	16 °C, zonnig, droog, 3,6 m/s
30-05-18	avond	gierzwaluw	21 °C, zonnig, droog, 1,6 m/s
18-06-16	avond	gierzwaluw	16 °C, zonnig, droog, 3,3 m/s
18-06-16	nacht	vleermuizen	16 °C, zonnig, droog, 3,3 m/s
05-07-18	avond	gierzwaluw	23 °C, zonnig, droog, 3,3 m/s
23-08-16	nacht	vleermuizen	15 °C, bewolkt, droog, 1,8 m/s
25-09-16	nacht	vleermuizen	10 °C, bewolkt, droog, 3,6 m/s

Tabel 1. Datum en tijdstip van en weersomstandigheden tijdens de inventarisaties. (de plaatsing van vallen voor overige zoogdieren zijn niet meegenomen in de bovenstaande tabel daar dit niet relevant is)

4.3 Soorten

4.3.1 Vleermuizen

De inventarisaties zijn zoveel mogelijk uitgevoerd volgens geldende protocollen en richtlijnen. Voor de onderzoeksmethode van vleermuizen is het vleermuisprotocol aangehouden (versie 2017). Dit is een door het Netwerk Groene Bureaus (NGB), de Zoogdiervereniging en het bevoegd gezag goedgekeurde methodiek voor vleermuisonderzoek.

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd met behulp van een batdetector (type Petersson D100/D240x). Een batdetector zet de voor mensen onhoorbare ultrasone geluiden van vleermuizen om in hoorbare geluiden. Aan de hand van de frequentie, het ritme en de toonkwaliteit van de geluiden in combinatie met vliegbeeld, silhouet en biotoop is het mogelijk om de vleermuissoorten te onderscheiden. Indien nodig worden opnames gemaakt om het geluid van moeilijk te determineren soorten achteraf te analyseren met behulp van het programma Batsound of Batexplorer.

Het vleermuisonderzoek geeft inzicht in de functie van de bebouwing (verblijfplaatsen) en de groenzones in het (vlieg- en/of foerageer)gebied. Vleermuizen kunnen op meerdere manieren gebruik maken van de bebouwing in verschillende perioden van het jaar. Er zijn daarom meerdere bezoeken uitgevoerd in de actieve periode van vleermuizen tussen april en september.

De volgende bezoeken zijn uitgevoerd:

- Twee bezoeken (waarvan één voor zonsopkomst en één na zonsondergang) in de periode 15 mei t/m 15 juli om kraam- en zomerverblijfplaatsen en vlieg- en foerageergebieden te onderzoeken met een tussenliggende periode van minimaal 30 dagen.
- Twee avondbezoeken (rond middernacht) in de periode 15 augustus t/m eind september om paar- en winterverblijfplaatsen en vlieg- en foerageergebieden te onderzoeken met een tussenliggende periode van minimaal 20 dagen.

4.3.2 Huismus

Voor de huismus geldt dat gelet wordt op territoriaal gedrag, nestbouw, vliegpatronen en invliegende vogels. Hierbij heeft het kennisdocument huismus, als opgesteld door de BIJ12, als leidraad gediend.

In de periode tussen begin april en mei zijn een tweetal inventarisatierondes ingepland die moeten aantonen of het pand gebruikt wordt als broedgelegenheid voor huismussen.

4.3.3 Gierzwaluw

Voor de gierzwaluw geldt dat gelet wordt op vliegpatronen en invliegende vogels. Hierbij heeft de kennisdocument gierzwaluw, als opgesteld door BIJ12, als leidraad gediend.

In de periode tussen half mei en eind juni zijn een drietal inventarisatierondes ingepland die moeten aantonen of het pand gebruikt wordt als broedgelegenheid voor gierzwaluwen.

4.4 Volledigheid van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de voor de verschillende soorten beschikbare monitoringrichtlijnen. De inventarisatie blijft echter een steekproef. Het is mogelijk dat soorten en functies niet waargenomen zijn tijdens de veldbezoeken en dat ze op een ander tijdstip wel zichtbaar of aanwezig zijn. De steekproef is volgens de richtlijnen acceptabel; de Wet natuurbescherming vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen onderzoeksmethode en de inspanning is hieraan ruimschoots gehoor gegeven.

5 Resultaten

5.1 Vleermuizen

Tijdens het onderzoek zijn in het gehele projectgebied vleermuizen aangetroffen.

Hieronder worden de resultaten per functie behandeld.

FOERAGEERGEBIED

In het projectgebied werden regelmatig foeragerende vleermuizen aangetroffen:

- Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
- Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathuseii*)

Andere soorten zijn niet aangetroffen.

VLIEGROUTES

Tijdens de veldbezoeken zijn geen vliegroutes in het projectgebied aangetroffen.

VERBLIJFPLAATSEN

Tijdens de veldbezoeken zijn de volgende vleermuisverblijven in het projectgebied aangetroffen:

- Driemaal een zomerverblijf gewone dwergvleermuis
- Eenmaal een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis

Afbeelding 3: functies van het projectgebied voor gewone dwergvleermuizen

5.2 Huismussen

In het projectgebied zijn geen verblijven van huismussen aangetroffen.

5.3 Gierzwaluwen

In het projectgebied zijn geen gierzwaluwen aangetroffen.

6 Effecten

6.1 Vleermuizen

In het projectgebied zijn zomer- en paarverblijven aangetroffen. Door de sloop van de woningen zullen deze verdwijnen. Om te mogen komen tot de daadwerkelijke uitvoer zullen de aangetroffen verblijven, zowel tijdelijk als permanent gemitigeerd/gecompenseerd dienen te worden. Tevens zullen de woningen (ter plaatse van de uitvliegopening van het verblijf) vleermuisonvriendelijk gemaakt moeten worden.

In geval van renovatie dienen de ingrepen (die ten tijde van het verschijnen van deze rapportage nog niet bekend zijn) afgezet worden tegen de effecten. Indien de verblijven verstoord worden dan wel verdwijnen zullen ze tevens gemitigeerd/gecompenseerd dienen te worden. Tevens zullen de woningen (ter plaatse van de uitvliegopening van het verblijf) vleermuisonvriendelijk gemaakt moeten worden.

Een deel van het huidige areaal aan foerageergebied zal komen te vervallen. In de toekomstige situatie zal deze gecompenseerd worden door de aanleg van tuin(en) met sierbeplanting en openbare groenvoorzieningen. Ten tijde van dit rapport zijn hiervan nog geen ontwerpen opgetekend.

De gezonde staat van instandhouding van alle soorten urbane vleermuizen zal niet in gevaar komen bij doorgang van de geplande ingreep.

6.2 Huismussen

Als reeds beschreven zijn er geen huismusverblijven in het projectgebied aangetroffen. De geplande ingreep zal derhalve ook geen effect hebben op de gezonde staat van instandhouding van de soort.

6.3 Gierzwaluwen

Als reeds aangegeven zijn er geen gierzwaluwen in het projectgebied aangetroffen. De geplande ingreep zal derhalve ook geen effect hebben op de gezonde staat van instandhouding van de soort.

7 Conclusie

De initiatiefnemer is van plan om de woningen, als gelegen in het projectgebied, te slopen en hier een nieuwbouwproject te realiseren, dan wel te renoveren.

Onderzoek wijst uit dat er negatieve effecten voor beschermde flora en/of fauna te verwachten zijn. Er zijn een viertal vleermuisverblijven aangetroffen. Deze verblijven zijn wettelijk beschermd en mogen niet beschadigd, verstoord of weggenomen worden.

De aangetroffen verblijven dienen gecompenseerd te worden. Tevens dienen passende mitigerende maatregelen getroffen te worden. Zodra duidelijk is wat er met de woningen gaat gebeuren zullen wij een ecologisch werkprotocol en een mitigatieplan opstellen en voorleggen aan initiatiefnemer. Hetzelfde geldt voor het aanbod aan foerageergelegenheid. Een deel zal komen te vervallen; de invulling van het gebied is ten tijde van het opstellen van deze rapportage nog niet bekend. Derhalve zijn er nog geen conclusies te trekken.

Andere beschermde soorten flora en/of fauna zijn niet aangetroffen in het projectgebied.

Wel dient de algemene zorgplicht, als beschreven in de wet natuurbescherming, Wnb art. 1.11, ten aller tijden in acht genomen te worden. Of het nu wel of niet om beschermde soorten gaat en of er nu wel of geen ontheffing nodig is of vrijstelling geldt. De zorgplicht houdt in dat eenieder die kan vermoeden dat er een negatief effect op soorten (en individuen) is, maatregelen neemt om effecten te voorkomen of te minimaliseren.

8. Gegevensbronnen

Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill, 2011. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noord-West Afrika. Tirion Natuur.

Gegevensautoriteit Natuur, 2013. Vleermuisprotocol.
[<http://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>. (28-4-2017)].

Heusden, W.R.M. & S.J. Vreugdenhil, 2006. Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Dienst Landelijk Gebied, Utrecht.

Middleton, N., A. Froud & K. French. (2014) Social Calls of the Bats of Britain and Ireland. Pelagic Publishing, Exeter.

Ministerie van EL&I, 2010. Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure.
[<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2010/03/01/buiten-aan-het-werk-houd-tijdig-rekening-met-beschermde-dieren-en-planten.html> (28-4-2017)].

Pfalzer, G., 2002. Inter- und intraspezifische Variabilität der Soziallaute heimischer Fledermausarten. Fachbereich Biologie der Universität Kaiserslautern.

Sachteleben, J. & O. von Helversen, 2006. Songflight behaviour and mating system of the pipistrelle bat (*pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat. In: *Acta Chiropterologica* 8(2): 391-401.

Kennisdocument Gewone dwergvleermuis, versie 1.0, BIJ12 Juli 2017

Kennisdocument Huismus, versie 1.0, BIJ12 Juli 2017

Kennisdocument Gierzwaluw, versie 1.0, BIJ12 Juli 2017

www.batecho.eu

www.vleermuis.net

www.waarneming.nl

www.verspreidingsatlas.nl